

Dr. Jan W. Wijnia, specialist ouderengeneeskunde,
opleider, onderzoeker, Lelie zorggroep

**Doelgroep Expertisecentrum Slingedael
Observatie- en screeningsafdeling
Korsakovdiagnostiek**

Ervaring: klinische neurologie, acute psychiatrie, revalidatie in het verpleeghuis en palliatieve zorg; eerste spreekuur was voor mensen die onverzekerd waren, dakloos of asielzoeker

Disclaimer: Geen belangen

Presentatie

- Korte praktijkvoorbeelden waarbij onderschatting van pijn bij mensen met Korsakovsyndroom een probleem is (hogere pijndrempel?)
- Gepubliceerd artikel: hypothese over pijn bij Korsakov in het hoofd; daarbij eerst gekeken naar andere cognitieve aandoeningen: Alzheimer, FTD
- Verrichte metingen van pijnscores bij mensen met Korsakovsyndroom
- Suggesties voor verder onderzoek

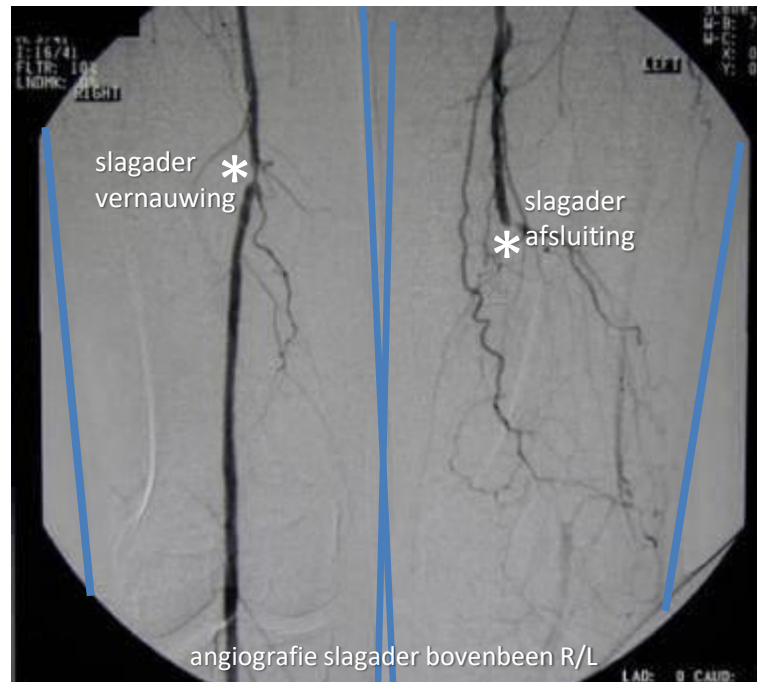
Voorbeelden: pijnklachten bij Korsakov

Patiënt	Comorbiditeit	Oorzaak pijn	Klachten	1 ^e Symptoom	Diagnose
M 68jr	Hypertensie Atriumfibrilleren	Ischemie	Gevoelig been	Arterieel ulcus van voet Slaapstoornis	Arterie afsluiting in been
M 52jr	Vaatlijden Klein CVA	Kanker	Geen	Afvallen Koliekkrampen	Slokdarm kanker, gevorderd
M 60jr	Levercirrose	Fractuur	Geen	Later milde pijn	Trauma, midden- handsbeen

Fontaine classificatie, stadium I-IV

Stadium van arterieel vaatlijden	Verschuinselen
Stadium I	Zonder klachten
Stadium II	Claudicatio, loopafstand
Stadium III	Rust pijn
Stadium IV	Wond (ulcus), necrose, gangreen

Vervolg casus M 68jr.
Met stadium IV vaatlijden gaf dhr bij
de vaatchirurg geen klachten aan

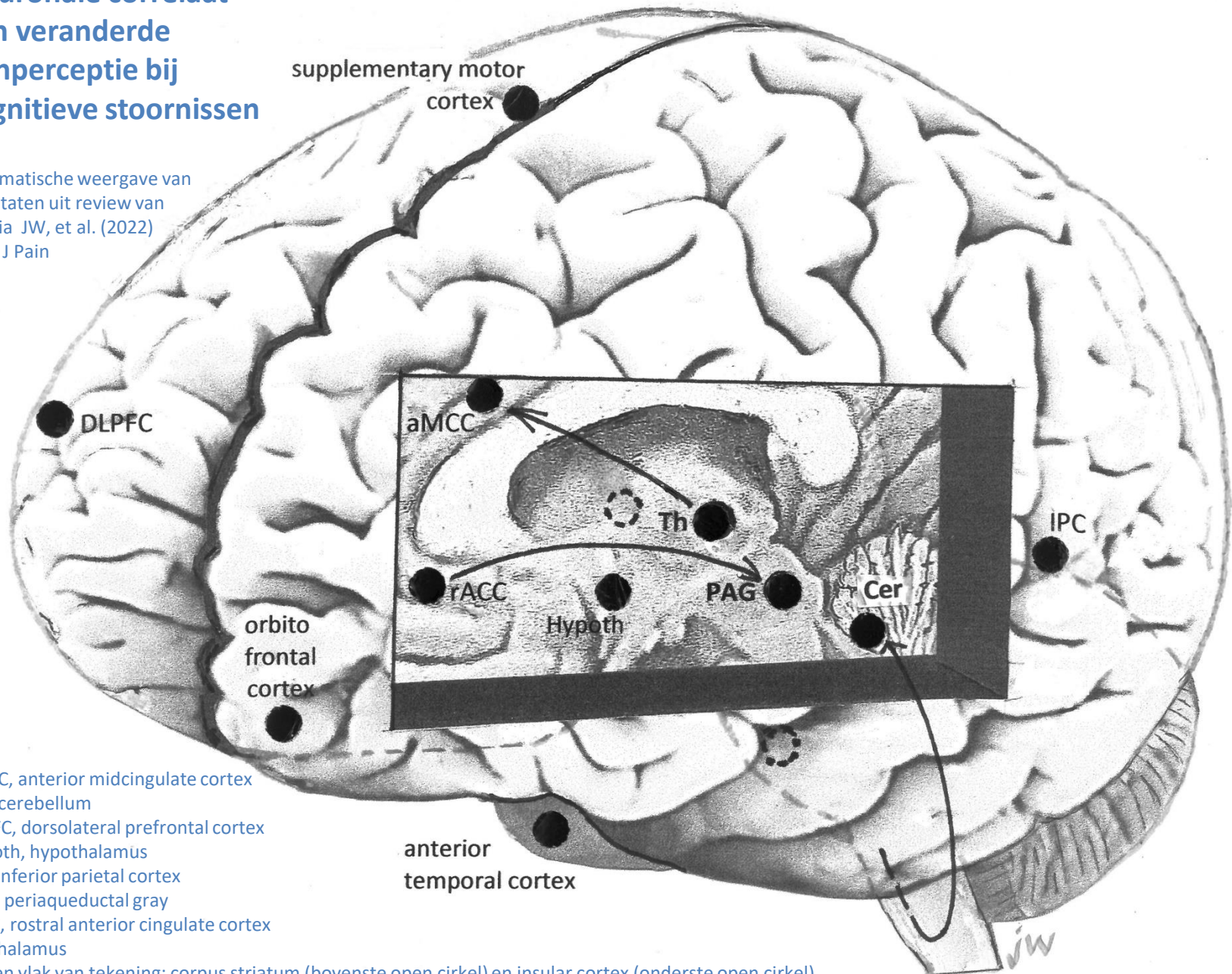
Veranderde pijnperceptie

Review van 10 artikelen	Pijnperceptie bij cognitieve stoornissen
Patiëntengroep	Alzheimer dementie, frontotemporale dementie
Pijnbeoordeling	Met pijnprikkels / pijnvragenlijsten
Pijnperceptie	Verminderd of toegenomen
Onderzoekstechniek	fMRI, EEG, DTI, VBM, SPECT
Meting	Hersenactiviteit, verbindingen, weefseldichtheid
Resultaat	Verschillen t.o.v. controle met ongestoorde cognitie
Neuronale correlaat van pijn	Welke hersengebieden, netwerken

Review artikel: Wijnia JW, Oudman E, Batjes DM, Brouwer BA, Oey M, Postma A. Korsakoff syndrome and altered pain perception: a search of underlying neural mechanisms. Scand J Pain. 2022 Sep 20. doi: 10.1515/sjpain-2022-0053

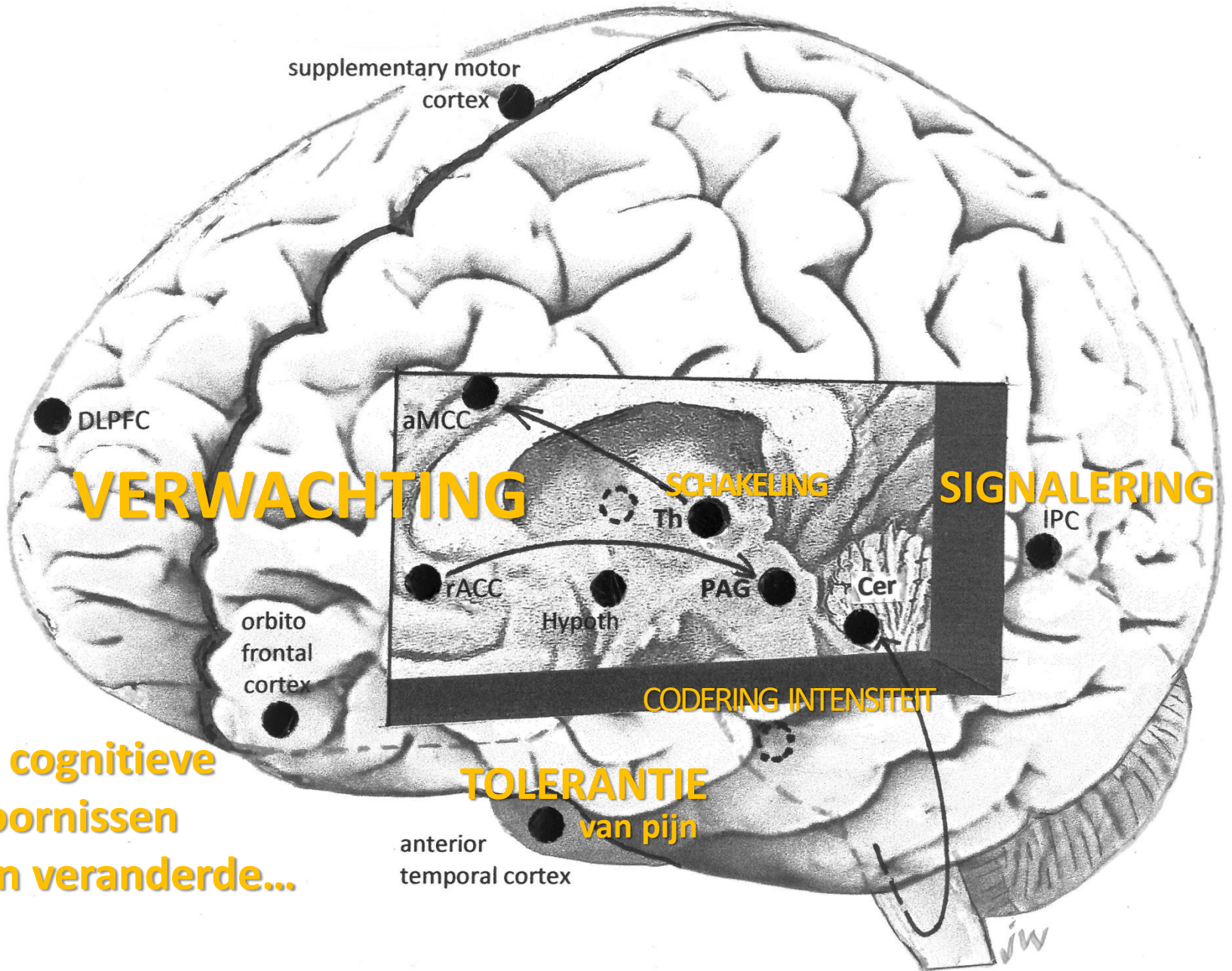
Neuronale correlaat van veranderde pijnperceptie bij cognitieve stoornissen

Schematische weergave van resultaten uit review van Wijnia JW, et al. (2022) Scan J Pain

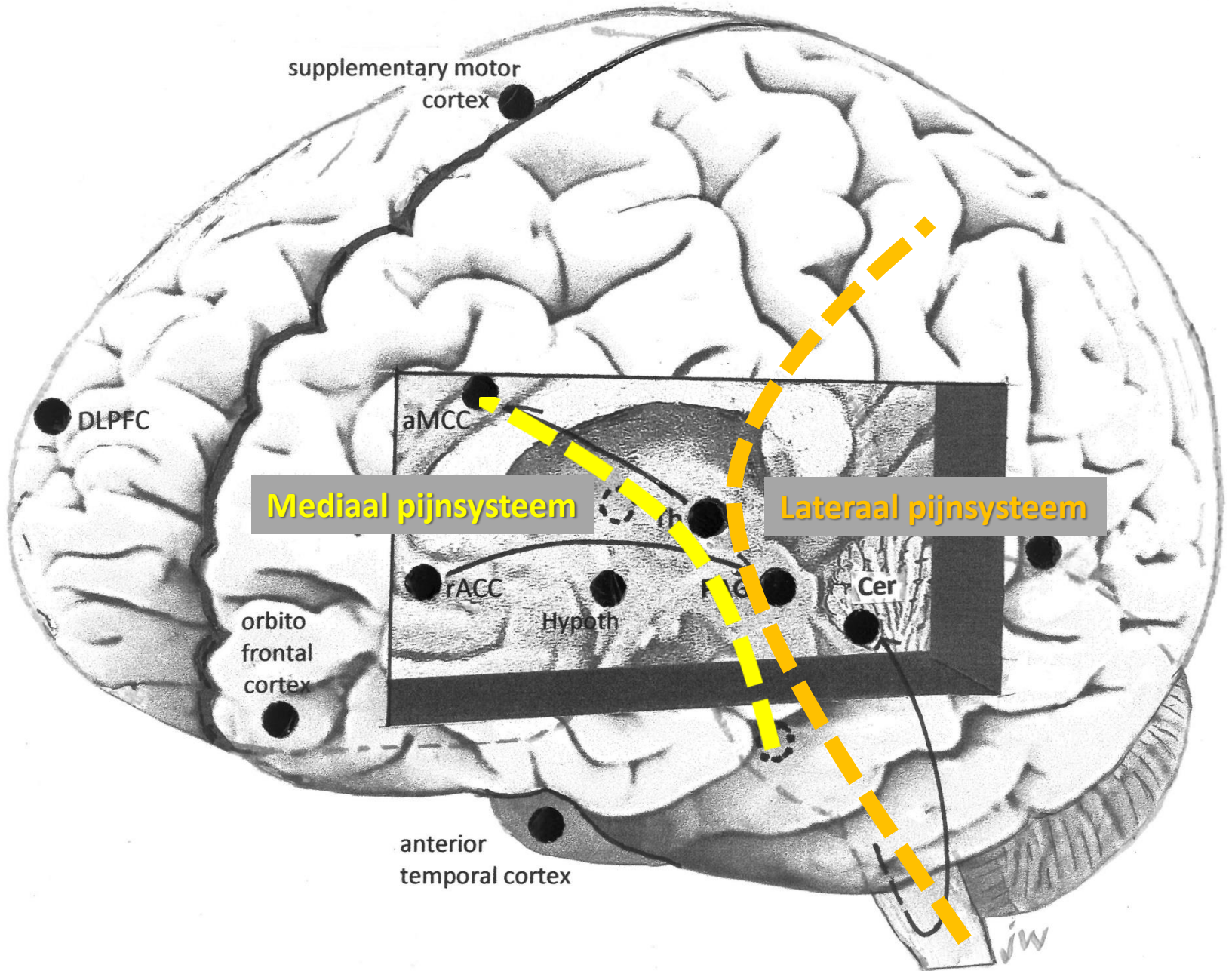
aMCC, anterior midcingulate cortex
Cer, cerebellum
DLPFC, dorsolateral prefrontal cortex
Hypoth, hypothalamus
IPC, inferior parietal cortex
PAG, periaqueductal gray
rACC, rostral anterior cingulate cortex
Th, thalamus

Buiten vlak van tekening: corpus striatum (bovenste open cirkel) en insular cortex (onderste open cirkel)

**Bij cognitieve
stoornissen
een veranderde...**

anterior
temporal cortex

supplementary motor cortex

DLPFC

Mediaal pijnsysteem

Lateraal pijnsysteem

aMCC

orbito frontal cortex

rACC

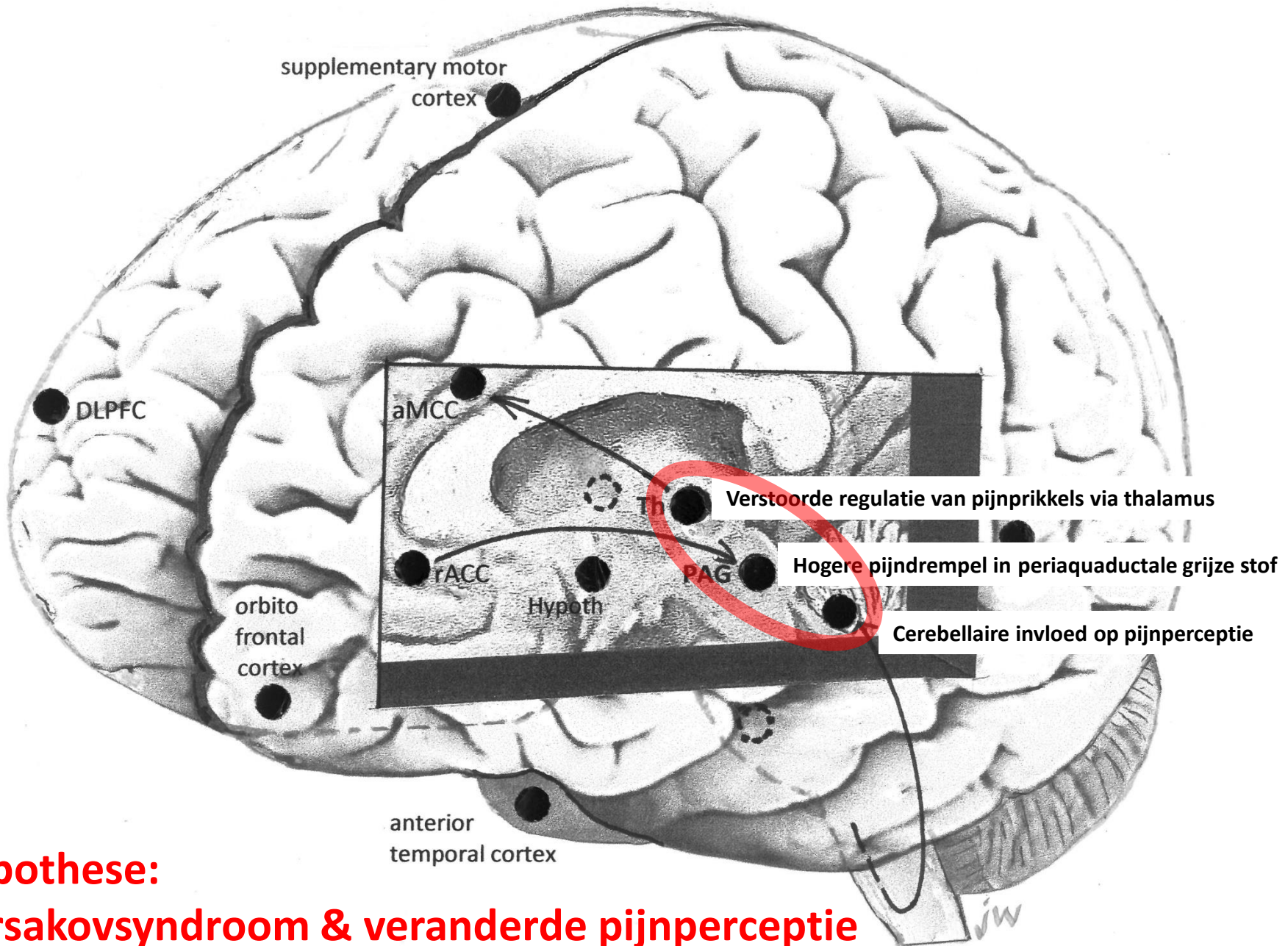
Hypoth

AIc

Cer

anterior temporal cortex

v/w

**Hypothese:
Korsakovsyndroom & veranderde pijnperceptie**

Onderzoek pijn bij Korsakov

Correlatie	tussen metingen = berekend met Pearson's correlatie coëfficiënt
VAS	VAS = Visueel analoge schaal waarop betrokkende zelf de mate van pijn aangeeft
REPOS	REPOS = Rotterdam Elderly Pain Observation Scale, een pijnscore door de hulpverlener
PAIC-15	PAIC-15 = Pain Assessment in Impaired Cognition, een pijnscore door de hulpverlener
NPI ernst	NPI = Neuropsychiatric Inventory-Q, scoort gedragsproblemen zoals agitatie, prikkelbaarheid
NPI zorg	Scoort de door de zorgverlener ervaren belasting van het gedrag
MoCA	MoCA = Montreal Cognitive Assessment, een cognitieve screeningsmaat

Dr. F.A. (Erik) Oudman, Thom van der Stadt, e.a.

Slingedael Webinar van Thom van der Stadt te bekijken via

<https://www.youtube.com/watch?v=4pCW7zfoQug>

Correlatie tussen de metingen

Correlatie	VAS	REPOS	PAIC-15	NPI ernst	NPI zorg	MoCA
VAS						
REPOS	zwak					
PAIC-15	zwak	heel sterk				
NPI ernst	geen	sterk	sterk			
NPI zorg	geen	medium-sterk	medium-sterk	heel sterk		
MoCA	geen	geen	geen	zwak-medium	zwak-medium	

Dr. F.A. (Erik) Oudman, Thom van der Stadt, e.a.

Slingedael Webinar van Thom van der Stadt te bekijken via

<https://www.youtube.com/watch?v=4pCW7zfoQug>

Toelichting: Een **zwakke** correlatie tussen de door mensen met een Korsakovsyndroom zelf gerapporteerde pijn en de pijnobservatie door de zorgverlener hield in dat de zorgverlener meer pijn rapporteerde waar de betrokkenen dat niet deden. Mogelijk zijn de **NPI scores** van het gedrag, waaronder agitatie en prikkelbaarheid, dan op te vatten als pijn gerelateerd gedrag waarbij de pijn niet duidelijk is aangegeven door de betrokkenen met het syndroom van Korsakov, maar wel het gedrag beïnvloed wordt.

Onderzoeksthema's – pijn bij mensen met het syndroom van Korsakov – voor praktijk en wetenschappelijk onderzoek

1. Ervaring van pijn:

- chronisch, acuut, pijndrempels (detectie van pijn)

2. Pijn gerelateerd gedrag:

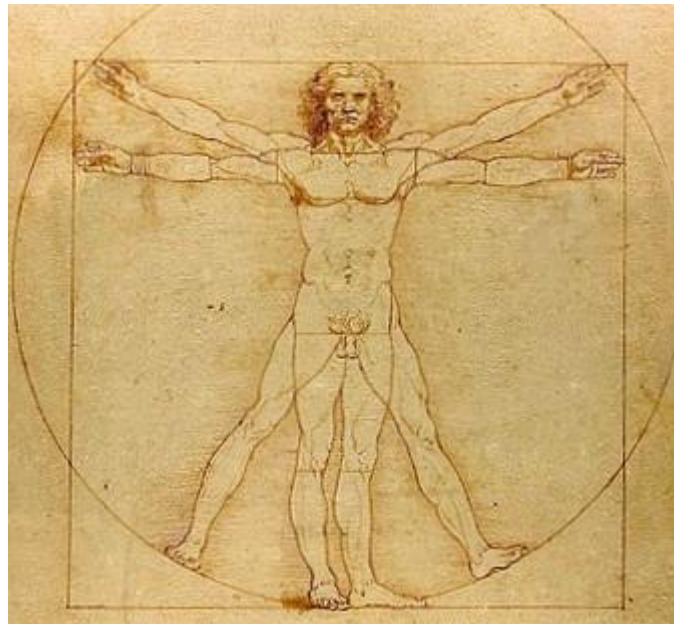
- irritatie, verstoorde nachtrust, vermijding van activiteiten, vertraging in hulpvragen

3. Aandacht voor lokaliseren van pijn:

- doorvragen welk lichaamsdeel

4. Is herinnering van pijn gekoppeld aan lichaamsschema?

5. Effect van pijnstilling

De mens van Vitruvius, Leonardo da Vinci